

Plače javnih uslužbencev in stavka v javnem sektorju

Rajko Pirnat,
dr. pravnih znanosti,
profesor na PF Univerze
v Ljubljani

Prejšnji teden je odbor za lokalno samoupravo Državnega zbora ob obravnavi predloga novele Zakona o interventnih ukrepih sprejel predlog amandmaja, po katerem naj bi se plače javnih uslužbencev zmanjšale za en plačni razred. Sindikati javnega sektorja so se odzvali burno in takoj – napovedali so splošno stavko v javnem sektorju in jo tudi začeli pripravljati. Pozneje je Vlada izjavila, da amandmaja ne podpira, in podobne izjave je dajala tudi večina strank, kolikor je bilo mogoče videti. Nenadoma ni več jasno, kdo ta amandma sploh še podpira, čeprav so ga člani odbora, ki so bili na seji, sprejeli soglasno.

To dogajanje bi lahko odpravili kot še eno odločanje odbora DZ, kakršno sem že označil kot poniglavo,¹ ko poslanci skoraj brez premisleka po glasovalni inerciji sprejmejo neko odločitev, ki ima velik vpliv in hude posledice. Odločitev je bila sprejeta brez vsakršnega socialnega dialoga, bila nedomišljena glede učinkov in tudi neustavna, saj je kršila načelo enakosti pred zakonom. Če se plače znižujejo vsem javnim uslužbencem, je za zagotovitev enakosti pred zakonom potrebna najprej uskladitev plačnih nesorazmerij in potem splošno znižanje plač. Iz javnih podatkov sicer ni jasno, ali naj bi zakon znižal tudi plače sodnikom, vendar bi tako znižanje bilo verjetno v neskladju z ustavnim načelom neodvisnosti sodnikov iz 125. člena Ustave.²

Gotovo je javnofinančni položaj slab in gotovo je treba varčevati tudi pri stroških plač v javnem sektorju, ki se plačujejo iz proračuna in druge javne porabe. Čeprav buren odziv sindikatov glede na okoliščine razumem, pa ni mogoče sprejeti njihovega absolutnega nasprotovanja varčevalnim ukrepom na področju plač v javnem sektorju. Zlasti pa ni mogoče sprejeti lahkotne napovedi stavke, saj je bila napovedana praktično čez noč. Stavka v javnem sektorju prizadene vsakogar, saj ta sektor zagotavlja javne storitve, ki jih ljudje nujno potrebujejo. V zvezi s tem je treba omeniti, da bi bilo treba ukrepe za omejitve stavke v posameznih zakonih, ki urejajo različne javne službe in delovanje državnih organov, jasno določiti, da bi Vlada imela jasno podlago za odločanje o omejitvah v primeru konkretne stavke, ki so potrebne za preprečitev nepopravljivih škodljivih posledic oziroma za opravljanje zakonsko določenega minimuma delovnega procesa. Zadnja stavka v javnem sektorju je pokazala na nemoč Vlade pri tem.

Vendar mislim, da splošno znižanje plač v javnem sektorju ni potrebno in da je napačen način za reševanje problema stroška plač v okviru javne porabe. Problem namreč ni višina plač v javnem sektorju, pač pa strošek teh plač v okviru javne porabe. O splošnem znižanju govo-

rimo samo zaradi enotnega plačnega sistema v javnem sektorju, ki po mojem mnenju ni napaka zaradi zvišanja plač v javnem sektorju, ki ga je povzročil, ampak zaradi togega sistema, ki ga je uvedel.

Vendar ni nujno tako, čeprav drugačni načini zahtevajo systemske spremembe, te pa čas in žal ga je bilo že mnogo zamujenega. Menim, da bo treba plačni sistem v javnem sektorju reformirati. Iz njega bo treba izločiti storitvene dele javnega sektorja (zdravstvo, visoko šolstvo, morda tudi srednje in osnovno šolstvo, kulturo, socialnovarstvene storitve, javne agencije itd.). V tem delu javnega sektorja je treba tudi zagotoviti, da uporabniki v večji meri plačajo storitve, ki jih uporabljajo – za financiranje javnih storitev je treba zagotoviti tudi zasebne virov, saj javni ne zadoščajo. To ne pomeni na primer splošne participacije v zdravstvu, saj je to le dodatni davek, pač pa

resnična doplačila k nekaterim storitvam, ki so ga oproščeni le socialno najšibkejši. To pa pomeni, da morajo imeti uporabniki čim večjo možnost izbirati izvajalce javnih storitev, kar pomeni zlasti zagotavljanje konkurence med njimi, saj bo le tako mogoče doseči njihovo racionalizacijo. Pomembno pa je, da morajo biti plače zaposlenih pri posameznem izvajalcu javnih storitev regulirane s splošnimi predpisi in akti, ki urejajo plače zaposlenih, in odvisne od poslovanja tega izvajalca – nikakršen splošni plačni sistem ni potreben.

V regulativnem delu javnega sektorja, torej v državni upravi in drugih državnih organih ter organih lokalnih skupnosti, je treba zagotoviti vsaj večjo stimulativnost plačnega sistema. Potrebna je bistveno večja možnost nagrajevanja delovne uspešnosti, ne njeno ukinjanje. Ob tem je treba zagotoviti tudi tak način financiranja uprave, ki bo posameznim upravnim organom omogočal, da si prizadevajo za večjo učinkovitost upravnega dela in da finančne rezultate večje učinkovitosti prelijejo v plače ali da vsaj sami zagotovijo zmanjšanje stroškov za plače brez linearnega znižanja. Tudi v regulativnem delu javnega sektorja so možnosti za večje zagotavljanje zasebnih virov financiranja: gre za vse tiste upravne storitve, pri katerih je mogoče uporabnike jasno identificirati in jim naložiti plačilo polne vrednosti upravne storitve. V ta namen je treba v večji meri uporabljati institut javnega pooblastila.

Pri razmišljanju o plačah v javnem sektorju ni mogoče o tem sektorju razmišljati kot o nekakšnem strošku družbe. Javni sektor ni strošek, ampak enako kot zasebni sektor ustvarja novo vrednost. Če te nove vrednosti ni mogoče v celoti financirati iz javne porabe, je treba zagotoviti take systemske rešitve, ki zagotavljajo tudi zasebno financiranje te nove vrednosti.

“
Problem ni višina plač v javnem sektorju, ampak strošek teh plač v okviru javne porabe.”

¹ Uvodnik Poniglavo uničevanje pravne države, PP, št. 3/2011, str. 3.

² Podrobneje odločbi Ustavnega sodišča U4-60/06 in U4-159/08.